

Μέταλλα στο Αιγαίο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού

Το μεγάλο θέμα της πολιτισμικής, κοινωνικής και εμπορικής αλληλεπίδρασης των νησιών του Αιγαίου στη διάρκεια της 3ης χιλιετίας π.Χ. αποτελεί, εδώ και αρκετές δεκαετίες, αντικείμενο προβληματισμού μεταξύ των αρχαιολόγων αλλά και των ειδικών από άλλες επιστήμες. Η θέση, ωστόσο, των νησιών του Αιγαίου ανάμεσα στην ελληνική χερσόνησο και τα μακροασιατικά παράλια, και ακόμη η μεγάλη ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας και των χερσαίων μετακινήσεων, την εποχή εκείνη, καθιστούν το όλο θέμα ιδιαίτερα πολυσύνθετο, πρόκληση για συνδυασμένες μελέτες. Αρκετοί είναι οι ερευνητές που έχουν διατυπώσει την άποψη ότι ένας από τους κύριους λόγους διασύνδεσης των νησιών μεταξύ τους, ιδιαίτερα στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού, ήταν η απόκτηση και η εμεταλλουργία των μεταλλικών προϊόντων υλίων. Η άποψη αυτή, που στηρίζεται σε αναλύσεις αρχαιολογικών μεταλλικών αντικειμένων και στη μελέτη της κεραμικής, ενισχύεται τα τελευταία χρόνια και από αρχαιομεταλλευτικές-μεταλλουργικές μελέτες.

Η πιθανότητα διασύνδεσης Κυκλάδων και Κρήτης εξετάστηκε πρόσφατα στη διάρκεια επιστημονικής συνάντησης με τίτλο "Metallurgy in the EBA Aegean: New evidence for production and consumption", που έγινε στο Sheffield Centre for Aegean Archaeology, του University of Sheffield (Αγγλία), από 23 έως 25 Ιανουαρίου 1998. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συνάντησης ήταν ότι οι ανακοινώσεις που έγιναν από αρχαιολόγους και αρχαιομεταλλουργούς ήταν συνδυασμένες μεταξύ τους και ότι παρουσιάστηκαν μελέτες για συγκεκριμένες περιόδους με αποδείξεις για πρωτόγονη κρήνη και μεταλλουργία χαλκού σε θέσεις της Κύθου και της Κρήτης, για ορισμένες από τις οποίες, οι ερευνητές παρουσίασαν και αναπαραστάσεις των μεταλλουργικών εγκαταστάσεών ή εργασιών. Η διοργάνωση της συνάντησης έγινε από τους P.M. Day και K. Branigan και παρουσιάστηκαν οι ακόλουθες ανακοινώσεις:

Keith Branigan, *Metalurgy in the EBA Aegean: a retrospective*. Peter Day, *Analytical and archaeological approaches to EBA Aegean Metallurgy: an "end users" view*.

Όλγα Φλουσιώτου-Χατζηαναστασία, *EBA metallurgical sites on Kythnos: topography, chronology and context*.

Philip Betancourt, *The FN to EMIII Metallurgy Workshop at Chrysokamino, Crete*.

James Muhly, *Reconstruction of metallurgical activity at Chrysokamino, Crete*.

Παν. Δημησιούλου, David Wilson and Peter Day, *The Cyclades come to Crete: The EBA levels of the Sanoudakis Plot, Poros Katsambas*.

Roger Doonan, Peter Day, Παν. Δημησιούλου, Βασ. Κυλικούλου and David Wilson, *EMII-III metalworking at Poros Katsambas*.

Κωνστ. Ζήχος, *The Neolithic background: reassessment*.

Cyriann Broadbank, *Contexts for the production and exchange of metals in EBI-II Aegean*.

Γεωργία Νάκου, *Absent presences: metal vessels in the Aegean at the end of the third millennium*.

Στην ίδια συνάντηση παρουσιάστηκαν τα Πρακτικά του προηγούμενου Συνεδρίου με τίτλο "Cemetery and Society in the Aegean Bronze Age" (Εκδ. K. Branigan).

Τα Πρακτικά της παραπάνω συνάντησης πρόκειται να κυκλοφορήσουν στις αρχές του επόμενου χρόνου από τον οίκο Sheffield Academic Press. Πληροφορίες: Dr. P. M. Day, Dept. of Archaeology and Prehistory, Northgate House, West Street, Sheffield S1 4ET, U.K.

Fax 0044. 114. 2722 563, e-mail: p.m.day@sheffield.ac.uk

Μια νέα γενιά αρχαιολόγων

Πάνε μερικά χρόνια που οι αρχαιολόγοι, κυρίως οι νέοι, έπαψαν να θεωρούν "θόρατο" τις αναλυτικές συσκευές, τις εργασιουργικές τεχνικές και τους τομείς που ήταν κατά παράδοση αποκλεισμένο ενασχολήσεώς των ειδικών από τις βετικές επιστήμες.

Υστερα από τα σύγχρονα υπολογιστικά συστήματα και τα "πα-

κέτα" στατιστικών προγραμμάτων – που είναι ήδη απαραίτητα εργαλείο δουλειάς σ' όλους σχεδόν τους αρχαιολόγους –, εξειδικεύονται σε νέους κλάδους, όπως η αρχαιομεταλλουργία, η περιβαλλοντική αρχαιολογία, τα ζωικά και φυτικά κατάλοιπα, η αρχαία γεωμορφολογία, η ορυκτολογία της κεραμικής κ.ά.

Στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Αγγλίας (Bradford, Oxford, Inst. of Archaeology, Sheffield, Glasgow, Edinburgh κ.ά.) αλλά και στη Γαλλία και στη Γερμανία φιλοσυνεχίζονται περιορισμένοι από 30 νέοι Έλληνες αρχαιολόγοι σε μεταπτυχιακό επίπεδο, που εξειδικεύονται σε κλάδους της "Νέας Αρχαιολογίας". Ανάλογες δραστηριότητες έχουν ξεκινήσει – εδώ και λίγα χρόνια – στη χώρα μας, με πολύ σημαντικά, μέχρι τώρα, αποτελέσματα. Μια νέα γενιά αρχαιολόγων λοιπόν έρχεται με την ανατολή της νέας χιλιετίας, οι οποίοι, μαζί με τους τωρινούς μεταπτυχιακούς φοιτητές Αρχαιολογίας των ελληνικών πανεπιστημίων, προβλέπεται να παίξουν σημαντικό ρόλο στη μελέτη της πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου. Ειδικά έργο είναι και η Πολιτεία να συνδράμει τα μνημεία της νέας εποχής που στέφει, να θεσμοθετήσει έγκαιρα δικασίως τρόπους απόρροφής και απασχόλησης αυτών των νέων επιστημόνων.

20 χρόνια Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας

Με ξεχωριστή λαμπρότητα πραγματοποιήθηκε στις 19.2.98 η ειδική επιστημονική ημερίδα της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 20 χρόνων από την ίδρυσή της. Η εκδήλωση, που έγινε στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Αθήνα) παρουσία εκατοντάδων επιστημόνων, πανεπιστημιακών δασκάλων, φοιτητών και άλλων ενδιαφερομένων, είχε τίτλο: "Το έργο της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας σήμερα", και η σχετική έκθεση είχε διάρκεια από 19 έως 25.2.98.

Έμφαση δόθηκε στην παρουσίαση του έργου της Εφορείας, που απεικονίζονταν σε δεκάδες κολοσιθιτά posters, από τα οποία προκύπτουν οι πολυσχιδείς (διεπιστημονικές, εκπαιδευτικές, ερευνητικές κ.ά.) δραστηριότητες των στελεχών και των συνεργατών της Εφορείας. Η εκδήλωση πλασιώθηκε με τεσσέρις ομιλίες με τίτλους:

– "Η Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας ως ειδική περιφερειακή μονάδα του Υπουργείου Πολιτισμού", από τον Δρα Γιάννη Τζεδάκι, Διτήρη Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του ΥΠ.Π.Ο.

– "Το έργο μας εκκοσμήσει: διαπιστώσεις και προοπτικές. Το Μουσείο Σπηλαίων, μια πρόταση για την Πολιτιστική Ολυμπιάδα", από την Δρα Βιβή Βασιλοπούλου, Προϊσταμένη της Εφορείας.

– "Η συμβολή της Γεωλογία στην αρχαιολογική έρευνα", από τον Δρα Ηλία Μαρλόακο, Καθηγητή Γεωλογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Και

– "Τεχνολογικές και αρχαιομετρικές εφαρμογές στην Προϊστορία", από τον Δρα Γιάννη Μπισακό, Ερευνητή Αρχαιομετρίας από το Κέντρο "Δημόκριτος".

Οι πολυδιάστατες ευθύνες και αρμοδιότητες της Εφορείας αυτής, για την προστασία, έρευνα και ανάδειξη των σπηλαίων (με το πλήθος των πληροφοριών που περιλαμβάνει) αλλά και για τη μελέτη παλαιολιθικής σημασίας χώρων στο ανοικτό πεδίο, καταδεικνύονται επιπρόσθετα από το γεγονός ότι η Εφορεία στελεχώνεται όχι μόνο από αρχαιολόγους αλλά και από ειδικούς άλλων επιστημών, όπως γεωλόγους, βιολόγους, παλαιοντολόγους, ανθρωπολόγους κ.ά., ενώ έχει αναπτύξει έμφαση συνεργασιών με πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Στην ημερίδα δεν έγινε μόνο αναδρομή στο επιστημονικό έργο του παρελθόντος και αποτίμησις της σημερινής κατάστασης της Εφορείας, παρά τον τίτλο της. Προοριώθηκε και η μελλοντική προοπτική, μέσα στην οποία περιχύνεται, πέρα από τη συνέχιση του πολυπλευρού έργου της Εφορείας, δύο ακόμη στόχοι: τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους νέους, με την έκδοσή, σε λίγο καιρό, ενός ειδικού γι' αυτούς βιβλίου, και η δημιουργία ενός ειδικού Μουσείου Σπηλαίων. Ειχτή όλων είναι να επιτεθούν αυτοί οι ωραίοι στόχοι και συγχρηματοδοτηθούν στην και Βασιλοπούλου και στους συνεργάτες της για την προφορά τους και για τη διοργάνωση της εκδήλωσής τους.

Βυζαντινές εικόνες: Διεθνές Συμπόσιο

Με κύριο χαρακτηριστικό τη διεπιστημονική μελέτη των βυζαντινών εικόνων έγινε, στις 20 και 21 Φεβρουαρίου 1998, Διεθνές Συμπόσιο στη Γενιάδα Βιβλιοθήκη (Αθήνα), με τίτλο "Βυζαντινές εικόνες: Τέχνη, Τεχνική και Τεχνολογία". Το Συμπόσιο οργανώθηκε από την βυζαντινολόγο και Μ. Βασιλίσκη, ερευνήτρια στο Μουσείο Μπενάκη, και συγκέντρωσε μεγάλον αριθμό ειδικών από ευρύ επιστημονικό κύκλο: ιστορικοί βυζαντινής Τέχνης, αρχαιολόγοι συντηρητές, χημικοί, φυσικοί, δολοιγικοί, μηχανικοί και άλλοι παρουσίασαν αποτελέσματα συνδυασμένων μελετών που έγιναν σε ερευνητικά κέντρα της Ελλάδας και του εξωτερικού, στην πληρέστερη μέχρι τώρα προσπάθεια για να κατανοηθούν καλύτερα οι τεχνικές κατασκευής πολλών βυζαντινών αριστουργημάτων και να συντηρηθούν αυτά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Τόσο για τις ζωγραφιστές εικόνες όσο και για τα ψηφιδωτά παρουσιάστηκαν εντελώς νέες τεχνικές ή εφαρμογές για τη συντήρηση, ταμείωση και μελέτη τους, όπως οι σπινές Laser, η ολογραφία, η κάμερα πολλαπλών λήψεων, η πολυμερική απεικόνιση, η ραδιογραφία, η ηλεκτρονική επεξεργασία εικόνας κ.ά. Πολύ εντυπωσιακές μελέτες ήταν οι βάσεις δεδομένων και τα CD-roms, με θέμα τις βυζαντινές εικόνες, που παρουσιάστηκαν, με σκοπό την πληρέστερη μελέτη τους. Το Συμπόσιο παρακολούθησαν ή παρουσίασαν εργασίες τους σ' αυτό και κορυφαίοι ειδικοί από τη Ρωσία, Η.Π.Α., Αγγλία κλπ. και ανακοινώθηκαν περισσότερες από 40 πρωτότυπες μελέτες, με τη χορηγία του Ιδρύματος Λεβέντη και του Ερευνοχείριου "St. George Lycabettus".

ΕΣΣΕ: Σεμινάρια Σητλιαολογίας

Η μακροχρόνια παράδοση – προσφορά της Ελληνικής Σητλιαολογικής Εταιρείας (Ε.Σ.Ε.) στους νέους – συνεχίζεται και φέτος με τη διοργάνωση του Σεμιναρίου Επιστημονικής και Αθλητικής Σητλιαολογίας. Το σεμινάριο έχει προγραμματισθεί να ξεκινήσει το 2ο δεκαήμερο του Μαρτίου 1998 με δύο βραδινά μαθήματα κάθε βδομάδα και διάρκεια τριήμερη για τον πρώτο κύκλο. Απευθύνεται σε νέους μαθητές Λυκείου, σπουδαστές, φοιτητές, αλλά και σε μεγαλύτερους, που αγαπούν τον κόσμο των σητλιαίων και θέλουν να μάθουν περισσότερα γι' αυτόν ή να εκπαιδευτούν σχετικά. Η Ε.Σ.Ε. είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο επιστημόνων και αθλητών από όλες τις ηλικίες, που έχουν κοινό γνώριμο το ενδιαφέρον για την αναζήτηση ή εξερεύνηση των σητλιαίων. Από το 1950 – χρονολογία της ίδρυσής της από τον αξιωματικό Ι. Πετρόχλο – μέχρι σήμερα η Εταιρεία έχει προσφέρει πολυπληθές επιστημονικό και εκπαιδευτικό έργο στον τόπο, έχει εκπαιδεύσει χιλιάδες νέους σητλιαολόγους και έχει καταγράψει ή εξερευνήσει περισσότερα από 7500 σητλιαία, πολλά από τα οποία έχουν τουριστικά ή επιστημονικά αξιοσημεία.

Στο σεμινάριο δίδονται ειδικά μαθήματα από έμπειρους σητλιαολόγους ή από ποσειδησιακούς καθηγητές και στελέχη ερευνητικών ιδρυμάτων. Μάλιστα, πολλά από τα μαθήματα έχουν άμεση σχέση με θέματα Αρχαιομετρίας ή Αρχαιολογίας, όπως: γεωμετρικές έρευνες σε σητλιαία, χρονολογικές σητλιαολογικά, σητλιαογραφίες, απολυμωμένες πανίδες σητλιαίων, υπόγεια στρωματογραφία, λατρευτικά σητλιαία, ανασκοπικές μελέτες σε σητλιαία, αρχαία σητλιαιωρχεία, λιθοτεχνίες σε σητλιαία κ.ά.

Πρακτικά μαθήματα και εκπαιδευτικές εξερευνητικές αποστολές σε σητλιαία έχουν προγραμματισθεί για το φθινόπωρο, ενώ σε όσους παρακολουθούν πλήρως το σεμινάριο χορηγούνται σχετικές βεβαιώσεις.

Πληροφορίες: Ε.Σ.Ε., οδός Σίνα 32, Αθήνα, Τ.Κ. 106 72, τηλ. (1) 3617 824, κ. Γρηγ. Παπαδόπουλος, Γεν. Γραμματέας Ε.Σ.Ε.

Βιβλία

– Ana Maria Abraides, 1997: *Pentelithen: The Export of Pentelic Marble and its Use in Architectural and Epigraphical Monuments*. 517 σελίδες. University of California at Berkley dissertation. Ann Arbor Dissertation reprint.

– N. Herz and E. G. Garrison, 1997: *Geological Methods for Archaeology*. 352 σελίδες, 110 εικόνες, στην Αγγλική. Εξέδονται περυσιαστές εφαρμογών γεωλογικών μεθόδων μελέτης σε αρχαιολογικά θέματα και σε θέματα συντήρησης. Αναφέρονται εφαρμογές και από το σητλιαίο Φράγμα Αργολίδος, Oxford University Press, τιμή \$ 79.95.

– A. M. Pollard and C. Heron, 1996: "Archaeological Chemistry", 376 σελίδες. Παρέχει θέματα για τον χαρακτηρισμό αντικειμένων από ογκανό, κεραμικής, γυαλιού, οργάνων υπολειμμάτων, ρακμοποίησης αμυνδίων, προέλευσης "πρώιμων" μετάλλων κ.ά., και απευθύνεται σε αρχαιολόγους και μεταπτυχιακούς φοιτητές Αρχαιομετρίας, Royal Society of Chemistry, Τιμή \$ 39.

Δημοσίευση

I. Liritzis, P. Guibert, F. Foti and M. Schvoerer, 1997: "The Temple of Apollo (Delphi) Strengthens Novel Thermoluminescence Dating Method". *Gearchaeology*, 12, 479-496.

Συνέδριο

"The Second International Conference on Ancient Mining and Metallurgy and Conservation of Metals", 14-16 April 1998, Cairo, Egypt. Πληροφορίες: Dr. Samir Abd El-Halim, Conference Secretariat, The Egyptian Museum, Tahrir, Cairo, Egypt, fax + + 202.5794596 και 579268.

Δελτίο συνδρομής

Να αποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο από το αντίτιμο της συνδρομής στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ & ΤΕΧΝΕΣ**, οδός Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ fax: 3219957

Επιθυμώ να εγγραφώ συνδρομητής για ένα χρόνο – 4 τεύχη – από το τεύχος αριθμ. _____

Συνδρομή Εσωτερικού: Αρχ. 7.000 – Σωματιών, Συλλόγων 8.000 – Οργανισμών, Τραπεζών, Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 10.000 – Μαθητών και Σπουδαστών 6.000 (με αποστολή φωτοτυπίας αστυνομικής ή φοιτητικής ταυτότητας αντίστοιχα).
Εξωτερικού: Αερσι. ταχυδρ. Ευρώπη \$40 – Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία \$45 – Κύπρος \$35 – Σπουδαστών εξωτερικού \$35.
Πώληση παλαιών τευχών (1 έως και 54) 950 δρχ.

Τρόπος πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική επιταγή στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ & ΤΕΧΝΕΣ**, Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ

Επώνυμο	Όνομα	_____
Οδός	Αριθμός	_____ Τηλ. _____
Πόλη	Ταχ. Κώδ.	_____
Ημερομηνία	Υπογραφή	_____